

VÝVOJOVÁ DYSARTRIE

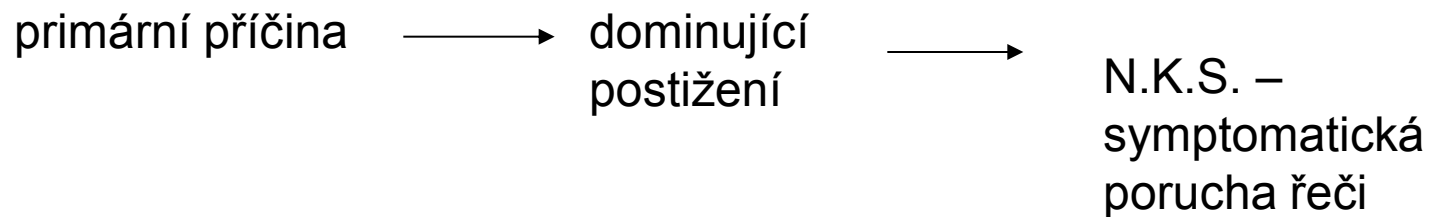
ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ X KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

- Specifické projevy v závislosti na charakteru zdravotního postižení
- Změny ve struktuře komunikace a jazyka

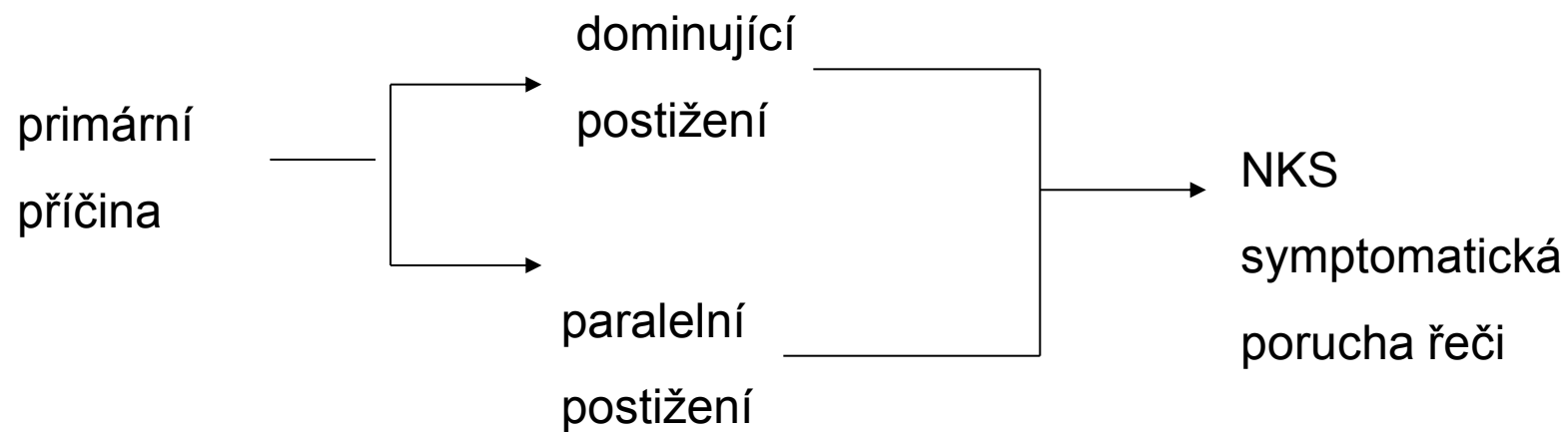
SYMPTOMATICKÉ PORUCHY ŘEČI

- narušení komunikační schopnosti provázející jiné, dominantní postižení, nemoc, poruchu
- další užívané termíny:
- **sekundární poruchy řeči**
- potřeba kompenzace obtíží v rámci komplexního přístupu

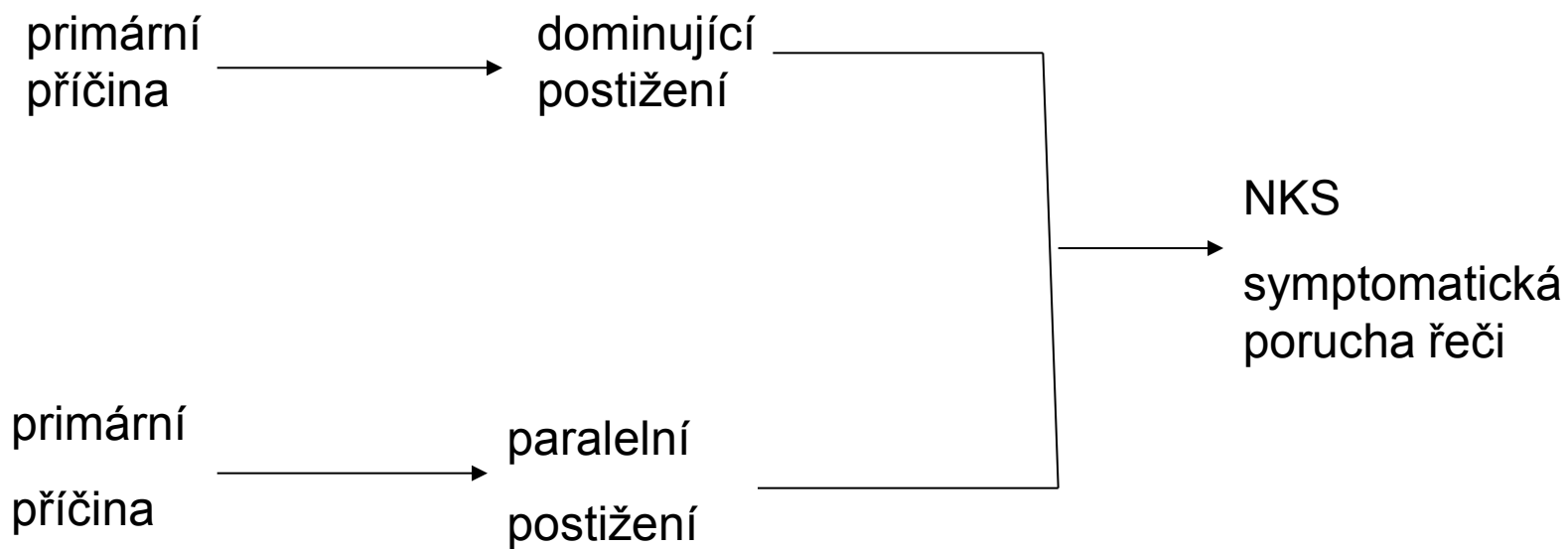
1. MODEL – DLE V. LECHTY

2. MODEL – DLE V. LECHTY

3. MODEL – DLE V. LECHTY

KOMPLEXNÍ PÉČE O OSOBY SE SPŘ

- **Logopedická intervence**
- Kompenzace, eliminace NKS
- Výchova a vzdělávání osob s NKS
- Orientace v problematice dominantního postižení

METODICKÉ PRINCIPY

- Přístupy ke kompenzaci obtíží souvisejících s dominantním postižením
- Charakter a závažnost dominantního postižení se promítá do oblasti komunikační schopnosti
- Mezioborová spolupráce

METODICKÉ PRINCIPY

- Všeobecné principy řízeného učení
- Princip transferu a opakování
- Principy názornosti a soustavnosti
- Specifické principy ve vztahu k potřebám a obtížím konkrétního klienta

METODICKÉ PRINCIPY

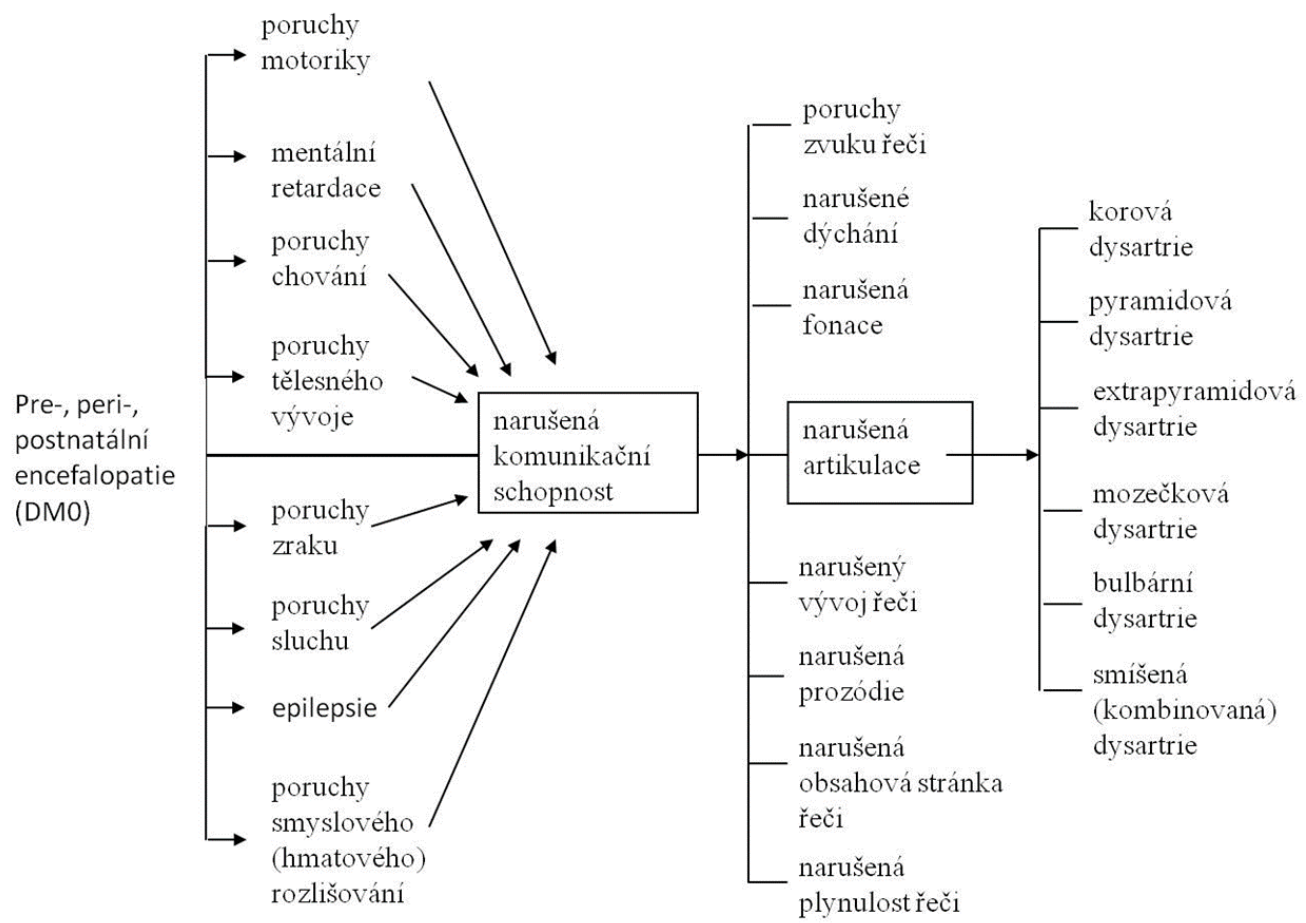
- **Princip:**
- včasné intervence
- týmové péče
- individuálního přístupu
- implementace logopedické intervence do výchovně-vzdělávacího procesu
- multisenzorického přístupu
- komplexnosti

METODICKÉ PRINCIPY

- upřednostňování sociálního aspektu
- imitace přirozeného vývoje
- preference obsahové stránky řeči
- přístupu hrou

SYMPTOMATICKÉ PORUCHY ŘEČI U OSOB S MOZKOVOU OBRNOU

- Poruchy hybnosti na bázi centrálních obrn
- Poškození centrálního nervového systému
- pre/peri/postnatální faktory

Pre-, peri-,
postnatální
encefalopatie
(DM0)

poruchy
motoriky

mentální
retardace

poruchy
chování

poruchy
tělesného
vývoje

poruchy
zraku

poruchy
sluchu

epilepsie

poruchy
smyslového
(hmatového)
rozlišování

narušená
komunikační
schopnost

poruchy
zvuku řeči

narušené
dýchání

narušená
fonace

narušená
artikulace

narušený
vývoj řeči

narušená
prozódie

narušená
obsahová stránka
řeči

narušená
plynulost řeči

korová
dysartrie

pyramidová
dysartrie

extrapyramidová
dysartrie

mozečková
dysartrie

bulbární
dysartrie

smíšená
(kombinovaná)
dysartrie

FAKTORY VZNIKU POŠKOZENÍ CNS

- **agenese** (*vrozené nevyvinutí*) **nervového systému**
- **trauma**
- **anoxie** (*nedostatek kyslíku ve tkáních*)
- **infekce a toxické produkty**
vzniklé obtíže

- **spasticita** (*zvýšené svalové napětí*)
- **atetóza** (*bezděčné pohyby*)
- **ataxie** (*nesouměrná, narušená koordinace pohybů*)
- dále **poruchy sluchu, zraku, vnímání, intelektu**

DĚLENÍ OBRN

- Dle intenzity
- Dle lokalizace

(DĚTSKÁ) MOZKOVÁ OBRNA

- Vrozené poškození CNS
- Rozmanitý klinický obraz – funkční poruchy různé závažnosti
- Poruchy svalového napětí, hybnosti a koordinace pohybů s patrnou disharmonií motorického vývoje

(DĚTSKÁ) MOZKOVÁ OBRNA

- Spastická forma
- Nespastická forma

(DĚTSKÁ) MOZKOVÁ OBRNA

- Spastická forma
  - Diparetická forma
  - Kvadruparetická forma
  - Hemiparetická forma

(DĚTSKÁ) MOZKOVÁ OBRNA

- Nespastická forma

- Hypotonická forma

spastická x dyskinetická forma

SYMPTOMATICKÉ PORUCHY ŘEČI - MO

- souvislost mezi poruchami hybnosti
- obtíže různé intenzity
- narušený vývoj řeči – různá úroveň obtíží
- **specifika průběhu preverbálního období**

PROBLEMATIKA ORÁLNÍCH REFLEXŮ

- Reflex – základní funkční prvek nervové soustavy
- Vyhasínání uzráním vyšších funkcí
- Postupná spolupráce hlavových nervů – V., VII., X., XI. a XII. hlavového nervu

VÝCHODISKO PRO SPRÁVNÝ VÝVOJ

- hledací reflex
- sací reflex
- polykací reflex
- kousací reflex
- *dávivý reflex*
- biologický základ pro rozvoj normální funkce úst
- postupné nahrazení vyššími funkcemi

OBŽIVNÉ REFLEXY

- **hledací reflex**
- vyhasíná kolem 3.-6.m.
- taktilní stimulace v dolní polovině obličeje – rotace hlavy – přiblížení stimulu k ústům
- vyskytuje se u zralých i u nedonošených novorozenců

OBŽIVNÉ REFLEXY

- **jazykový reflex**
- Souvisí s taktilní stimulací laterálního okraje jazyka
- součást reakce sání a polykání , při níž se jazyk vysunuje mezi rty, přílišné vysunování jazyka mezi rty po 18. měsíci lze považovat za obtíže
- reflex zprostředkovává prodloužená mícha

KOUSACÍ REFLEX

- Vyskytuje se od narození
- vymizí mezi 9.-12. měsícem života
- V. hlavový nerv+ spodina středního mozku a mostu
- následuje vyspělejší vzorec žvýkání
- **přetrvávání kousacího reflexu zabraňuje vývoji žvýkání**
- laterální, rotační pohyb x elevace/deprese
- U dětí s MO může být příliš silný – znesnadnění příjmu potravy a ústní hygieny

OBŽIVNÉ REFLEXY

- **sací reflex a polykací reflex**
- výbavné od 3. trimestru gravidity
- **postupně** nahrazeny vědomým, aktivním sáním a polykáním (aktivita dolní čelisti)
- **labiální reflex**
- **fázový kousací reflex**
- posléze nahrazen fyzickým kousáním

SACÍ REFLEX

- umožňuje sát ihned po narození
- V.,VII.,IX. a XII. hlavový nerv
- bezděčné sání by mělo vymizet mezi 6.-12. měsícem
- **přetrvávání sacího reflexu** po 12. měsíci - neurologické obtíže

OCHRANNÉ REFLEXY

- **dávivý reflex**
- po narození výbavný ve střední části dutiny ústní – postupný posun ke kořeni jazyka

- **kašlací reflex**
- ochrana dýchacích cest před aspirací potravy

- **ochranný reflex – zvracení**
- druhá linie obrany – odstranění nebezpečné látky
- první linie – zrakové, čichové a chuťové vjemy

DÁVIVÝ REFLEX

- Stimulace zadní poloviny jazyka nebo zadní stěny hltanu – náhlé uzavření PH závěru
- Otevření úst – záklon hlavy – pokles spodiny ústní – elevace hrtanu a bránice
- **je vrožený a zůstává celý život**
- obranný mechanismus jícnu
- **Možné obtíže:**
- zvýšeně či obtížně výbavný dávivý reflex
- patologicky může setrvat na středu jazyka (rty, zuby)

VÝVOJOVÁ DYSARTRIE

- nejčastěji spojená s MO
- dynamický vývojový proces
- nekonstantní i trvalé poruchy vývoje řečových schopností
- zrání CNS
- celkový aktuální tělesný stav
- stav motorických řečových funkcí
- motorika aktivní části mluvidel
- jazyk, měkké patro, retní závěr a ostatní

TYPY VÝVOJOVÉ DYSARTRIE - VD

- pyramidová dysartrie
- extrapyramidová dysartrie
- cerebelární dysartrie
- bulbární dysartrie
- smíšená dysartrie

PYRAMIDOVÁ DYSARTRIE

- porucha pyramidového traktu
- spastická forma MO
- porucha cílené kontroly dýchání
- porucha VF závěru
- porucha rytmu mluvy, činnosti rtů a jazyka

EXTRAPYRAMIDOVÁ DYSARTRIE (ATETOIDNÍ)

- porucha striata a podkorových oblastí provázejících dyskinetické formy MO
- žmoulavé – atetoidní – pohyby jazyka
- mimovolní pohyby mluvidel
- narušení mechanismu hrudního dýchání a stability hlasu

CEREBELÁRNÍ DYSARTRIE (ATAKTICKÝ TYP)

- poškození mozečku a jeho drah
- MO, nádorová onemocnění
- explozivní tvorba mluvy
- adiadochokinéza
- neobratnost jazyka, zarážky v projevu
- ulpívání v jednotlivých artikulačních postaveních

BULBÁRNÍ DYSARTRIE

- poškození motorických jader prodloužené míchy a hlavových nervů
- vzniká spíše po úrazech nebo operacích
- porucha typu chabé obrny
- jednostranná či oboustranná forma
- poruchy polykání a žvýkání
- poruchy realizace artikulačních pohybů

SMÍŠENÁ DYSARTRIE

- zahrnuje kombinaci uvedených typů
- vzniká při rozsáhlejších lézích CNS

ZNAKY ORÁLNÍHO VÝVOJE DĚTÍ S MOZKOVOU OBRNOU

- zaostávání orálních reflexů
- hypersenzibilita nebo hyposenzibilita v dutině ústní
- poruchy koordinace čelisti, rtů, jazyka při žvýkání a polykání
- hypersalivace
- neschopnost realizovat při pití rytmické, sací a polykací pohyby
- poruchy polykání při jídle, pití

SPECIFIKA PREVERBÁLNÍHO VÝVOJE

- obtíže s dýcháním
- nápadné tvoření hlasu při křiku, pláči, smíchu
- specifika broukání
- absence hry s mluvidly a s končetinami chybí pudové žvatlání (objevuje se až koncem prvního roku)
- **primární x sekundární funkce**

VÝVOJ ŘEČI U DĚTÍ S MOZKOVOU OBRNOU ZÁVISÍ NA:

- postižení motorických drah
- celkovém tělesném stavu
- mentálním potenciálu
- prostředí, ve kterém dítě vyrůstá
- přítomnosti či absenci dalších poruch

FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA

- u dětí s MO má nejtypičtější průběh
- výslovnost - motorický akt

- Vytváření asociace mezi zvukem a jeho zdrojem
- Narušení vývoje fonematické diferenciaci

LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ ROVINA

- omezení aktivního získávání poznatků o prostředí vzhledem k omezeným pohybovým možnostem
- kombinace s dalšími obtížemi

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

- narušený vývoj této roviny
- struktura a délka větných celků
- spojení s dalšími obtížemi – MP – narušení obsahové složky řeči

PRAGMATICKÁ ROVINA

- Komunikační záměr x realizace

PORUCHY ŘEČI U DĚTÍ S MO – SHRNU TÍ

- poruchy vývoje řeči
- poruchy článkování řeči – **dysartrie**
- poruchy fluence řeči
- mutismus
- orgánové odchylky řečového efektoru

PRINCIPY TERAPIE U DĚTÍ S DYSARTRÍÍ ZÁSADY ROZVÍJENÍ HYBNOSTI A ŘEČI

- ⊙ **zásada vývojovosti**
- ⊙ **Zásada reflexnosti**
- ⊙ **Zásada rytmizace**
- ⊙ **Zásada přiměřenosti a individuálního přístupu**
- ⊙ **Zásada kolektivnosti**

VOJTOVA METODIKA REFLEXNÍ LOKOMOCE

- funkční a holistický přístup k diagnostice a terapii centrálních a vybraných periferních poruch motoriky
- znovuoobnovení vrozených fyziologických pohybových vzorů

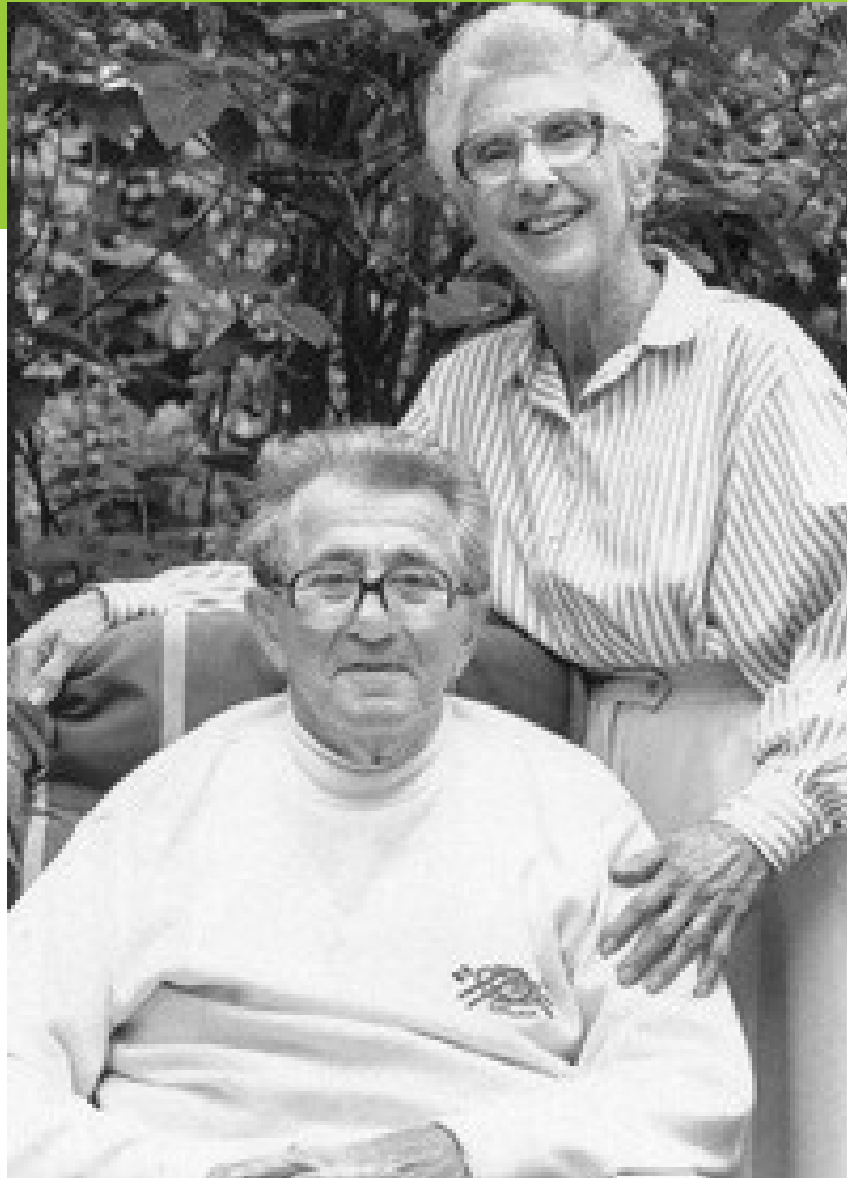
POSTUP METODY

- práce s reflexními vzory
- reflexní plazení – přítomné hned po narození
- reflexní otáčení – od konce 1. trimenonu
- svalová souhra – vede ke zdravému motorickému vývoji

BOBATH KONCEPT

- rozpracován pro problematiku MO, ale lze jej včleňovat do terapie i dalších centrálních poruch hybnosti
- neurovývojová terapie

40" Bio-Plinich

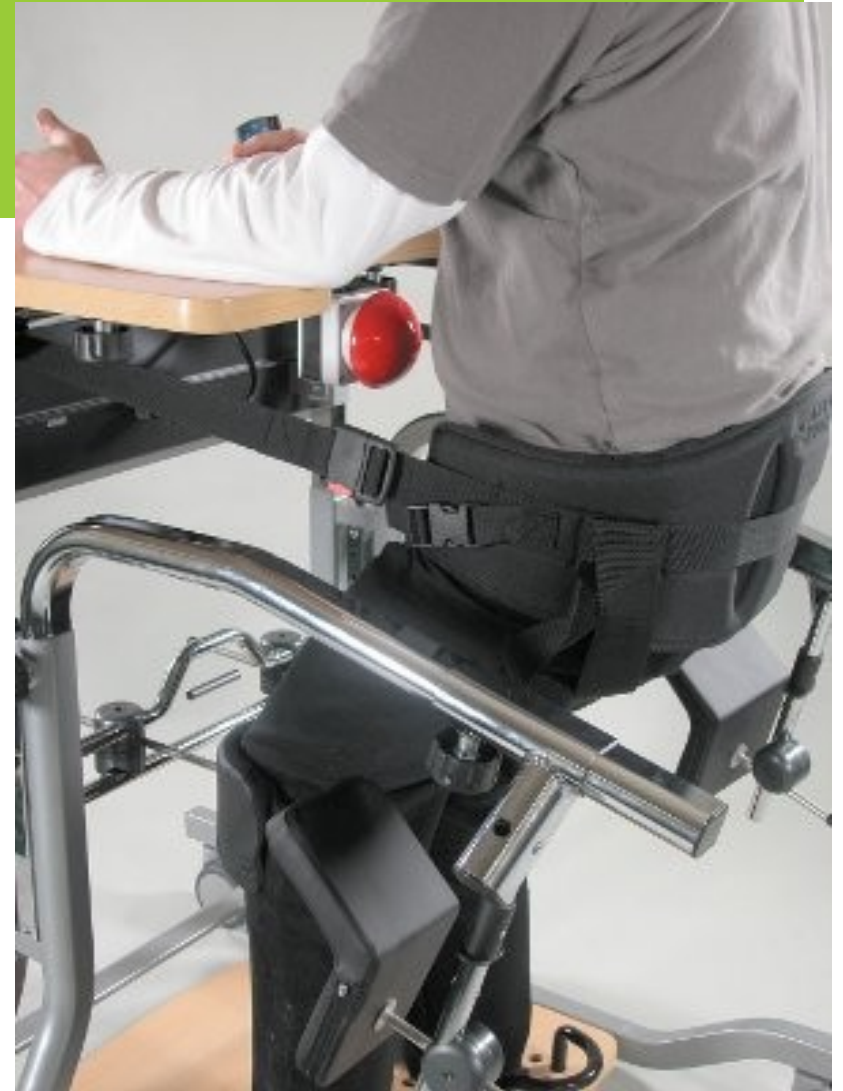

3-Section

2-Section

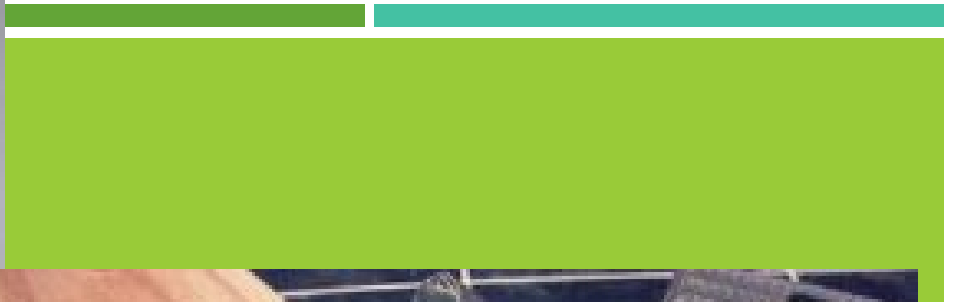
ZÁKLAD

- normální pohybový vývoj dítěte
- inhibice abnormálního reflexního držení
- patologických tonických vestibulárních reflexů
- hlubokých šijových reflexů

- **reflexně-inhibiční poloha**

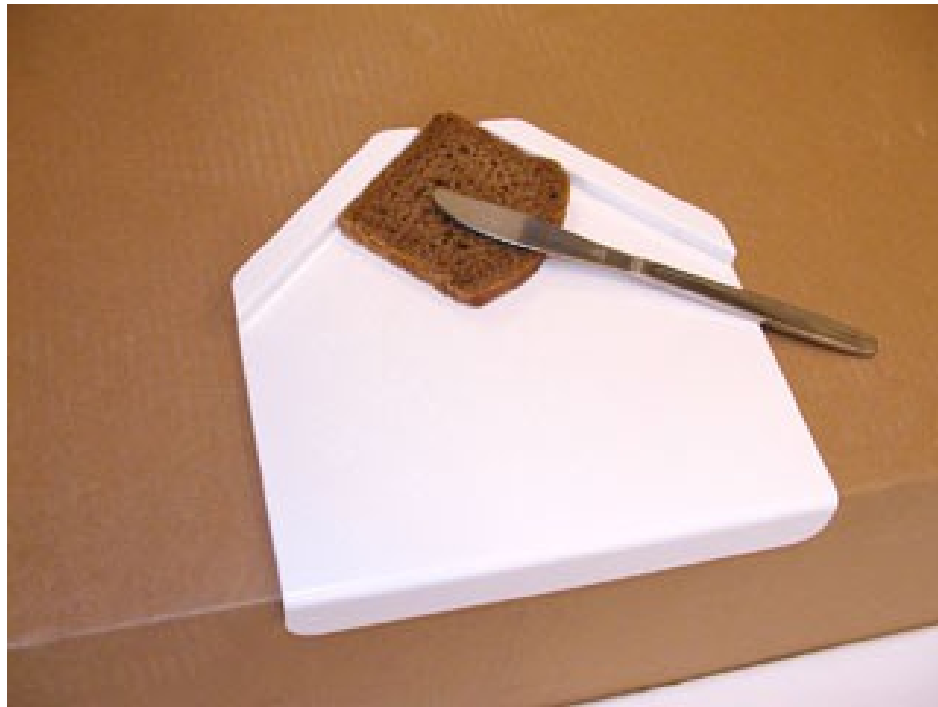
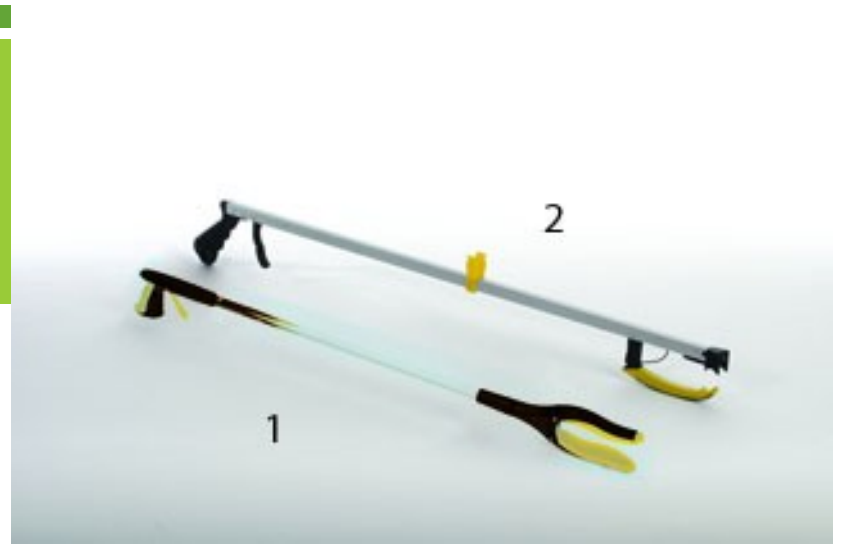
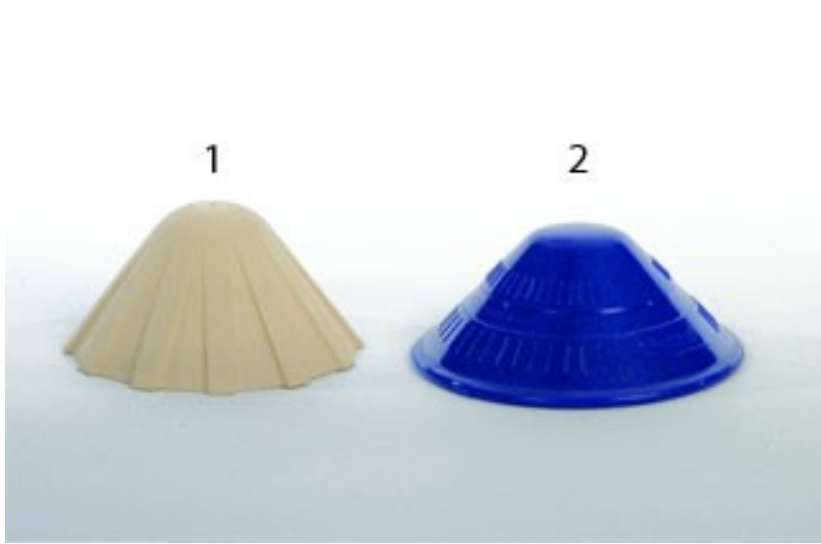
CÍL

- facilitace normálního postavení
- facilitace rotačního pohybu
- facilitace rovnovážných reakcí

- usnadnění pohybu, které handicapovaný klient nemůže realizovat v důsledku poškození nervové soustavy

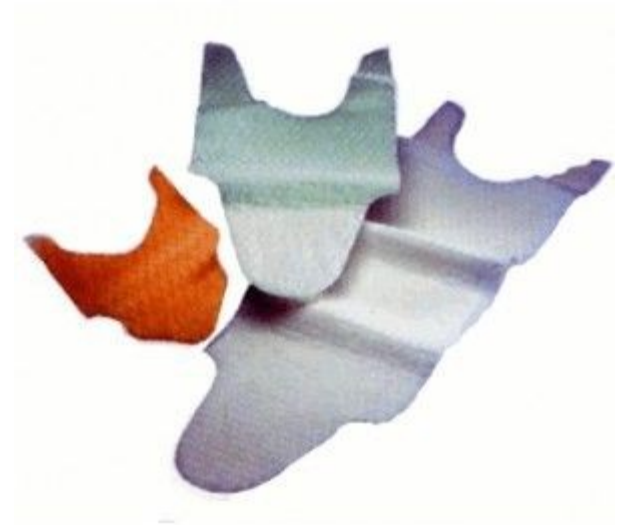

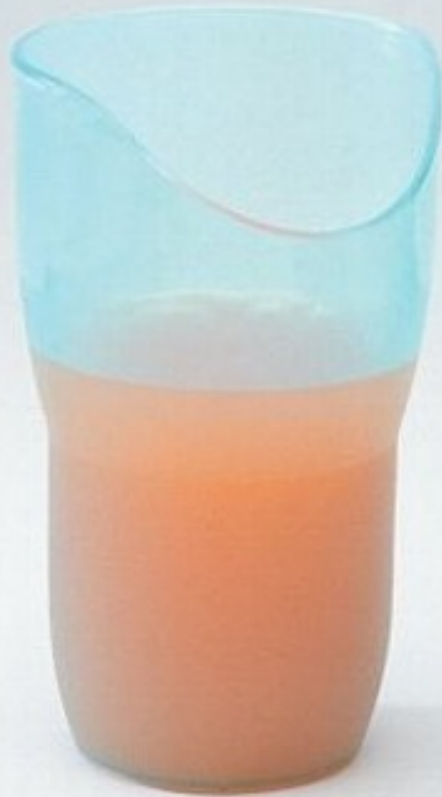

NEUROMOTORICKÁ TERAPIE PROF. CASTILLO MORALESE

- založena na zkušenostech rehabilitačního lékaře
- vychází z předpokladu, že nervová soustava má do 3. roku života velkou plasticitu
- maximální rozvoj v této fázi
- dotek, pohlázení, tlak, tah, vibrace

STIMULAČNÍ BODY

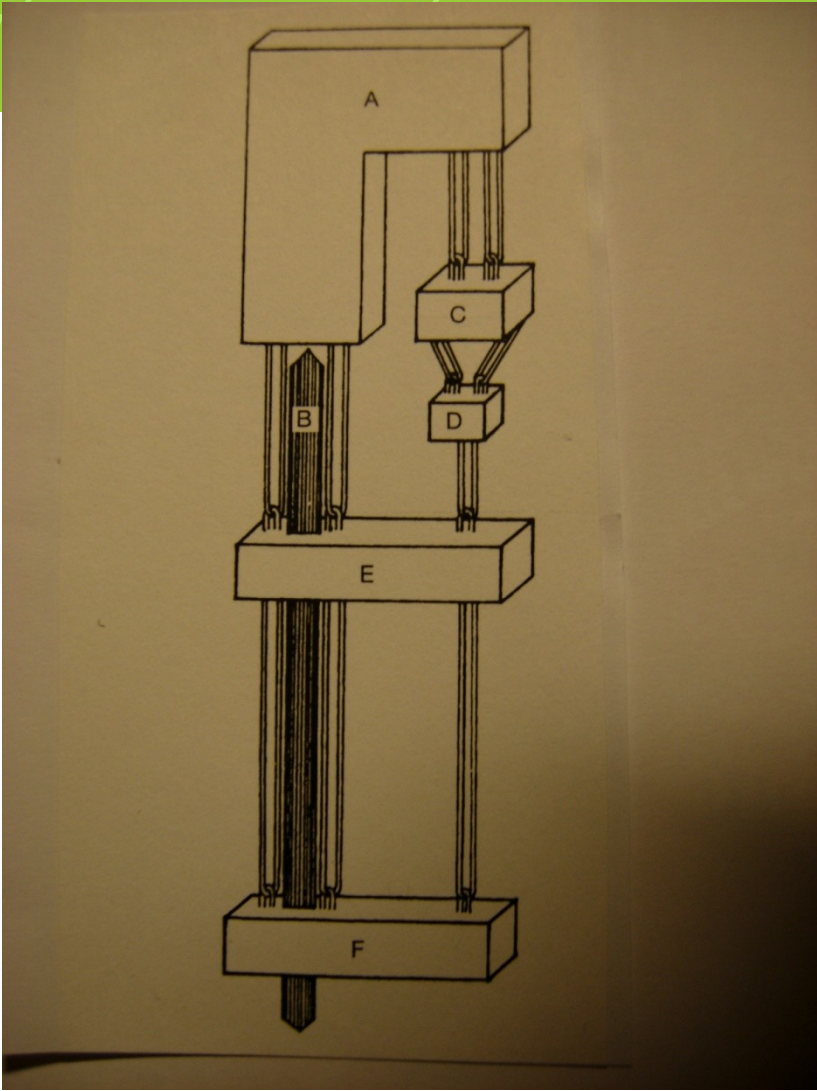
- horní bod nosu
- dolní bod nosu
- bod na nosním křídle
- bod na víčku
- bod na rtech
- bod na bradě
- bod na ústním dně

-
- dotyk
  - lechtání
  - tlak
  - tah
  - vibrace

SVALOV

MYOFUNKČNÍ TERAPIE – ANITA KITTEL

- pro děti předškolního a školního věku
- určena pro jedince s poruchami polykání
- posílení pohybu jazyka

- cvičení pro jazyk, rty a sání
- nácvik správného polykání
- práce s celým tělem

STEREOGNOZIE

SPRÁVNÁ KLIDOVÁ POLOHA JAZYKA

- jazyk kopíruje patrový oblouk
- dýchání probíhá nosem
- bradový sval je bez napětí
- obě řady zubů jsou v lehkém kontaktu

CHYBNÁ KLIDOVÁ POLOHA

- jazyk leží mezi předními zuby
- jazyk tlačí proti předním zubům
- jazyk směřuje mezi boční zuby nebo proti nim

ORTODONTICKÉ APARÁTY

- funkční aparáty
- ortodontické destičky s úchyty
- stimulační knoflík
- deska s perlou

VESTIBULÁRNÍ CLONA

PATROVÁ DESKA S ŘEČOVOU KORÁLKOU – ROZHRAŇÍ TP A MP

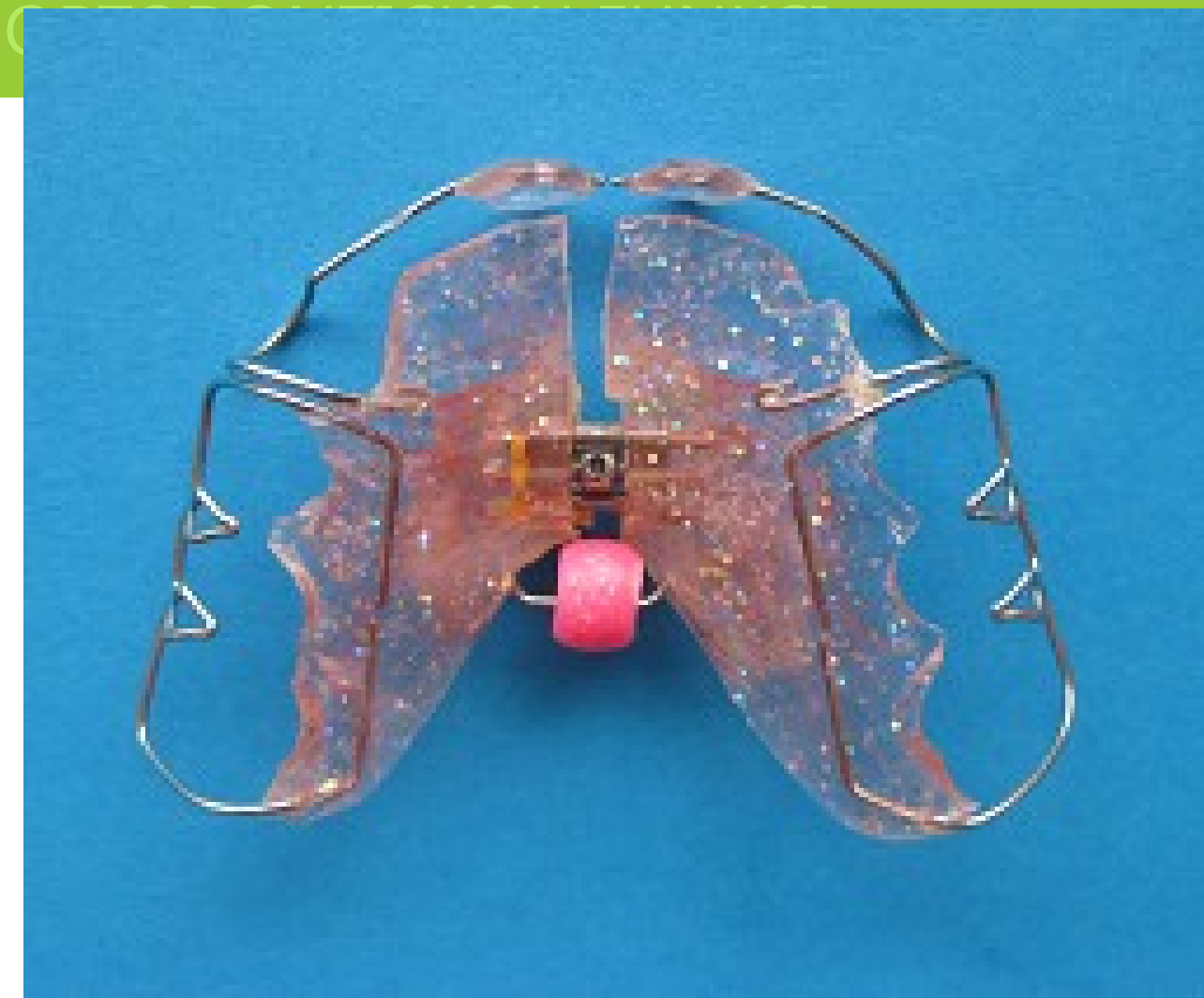

MODIFIKACE – DOPLNĚNÍ O

MYOFUNKČNÍ TERAPIE – ANITA KITTEL

- pro děti předškolního a školního věku
- určena pro jedince s poruchami polykání
- posílení pohybu jazyka

- cvičení pro jazyk, rty a sání
- nácvik správného polykání
- práce s celým tělem

STEREOGNOZIE

KOUSACÍ BLOK – NÁCVIK SYMETRICKÉ SÍLY ČELUSTI

STABILIZÁTOR ČELISTI

- posílení síly svalů čelisti při dynamickém pohybu
- využití cvičení proti odporu na šesti postupně vzrůstajících úrovních

- zlepšení síly, stability a plynulého pohybu čelistí. Lze ji využít pro zlepšení bezpečnosti při příjmu potravy a pro zlepšení srozumitelnosti řeči

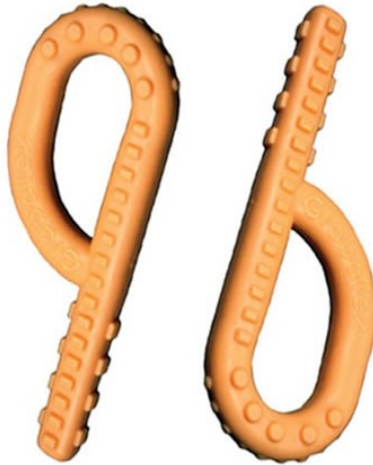
-
- *Žluté trubičky*
  - *Červené trubičky*
  - *Zelené trubičky*
  - *Modré trubičky*

OBLIČEJOVÁ PRUŽINKA

GRABBER

- pro rozvoj kousacích a žvýkacích dovedností
- normalizace senzitivity v ústech
- odstraňování habituálního broušení zubů, kousání nehtů a / nebo nadměrného vkládání předmětů do úst a žvýkání věcí, jež nejsou určeny k jídlu u dětí s hyposenzitivitou

KLIP NA NOS – KOMPENZACE VFI

NOSNÍ PÍŠŤALKA

TERAPEUTICKÉ PÍŠŤALKY

TERAPEUTICKÉ SLÁMKY

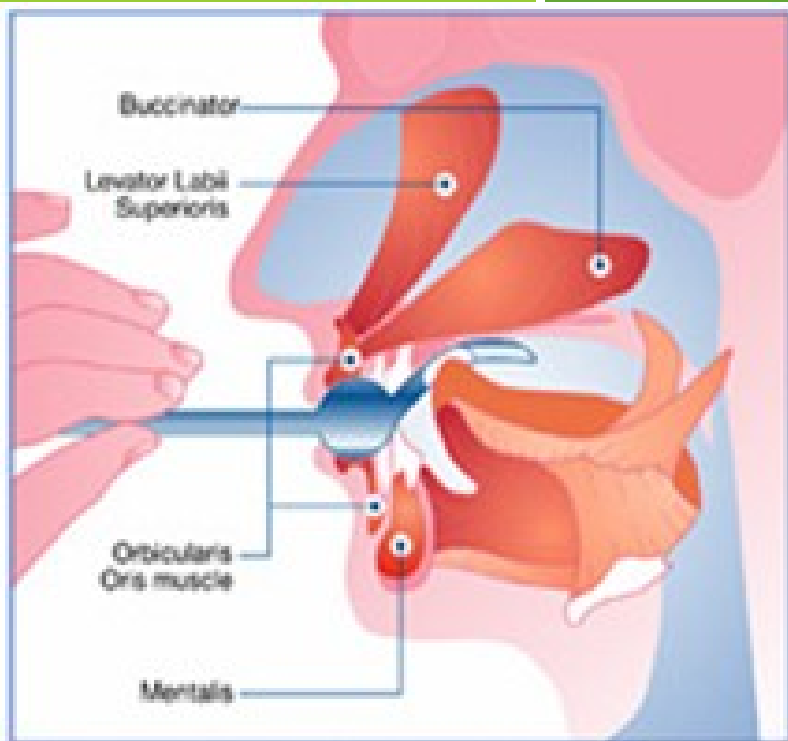
POMŮCKY PRO LATERALIZACI A ELEVACI JAZYKA

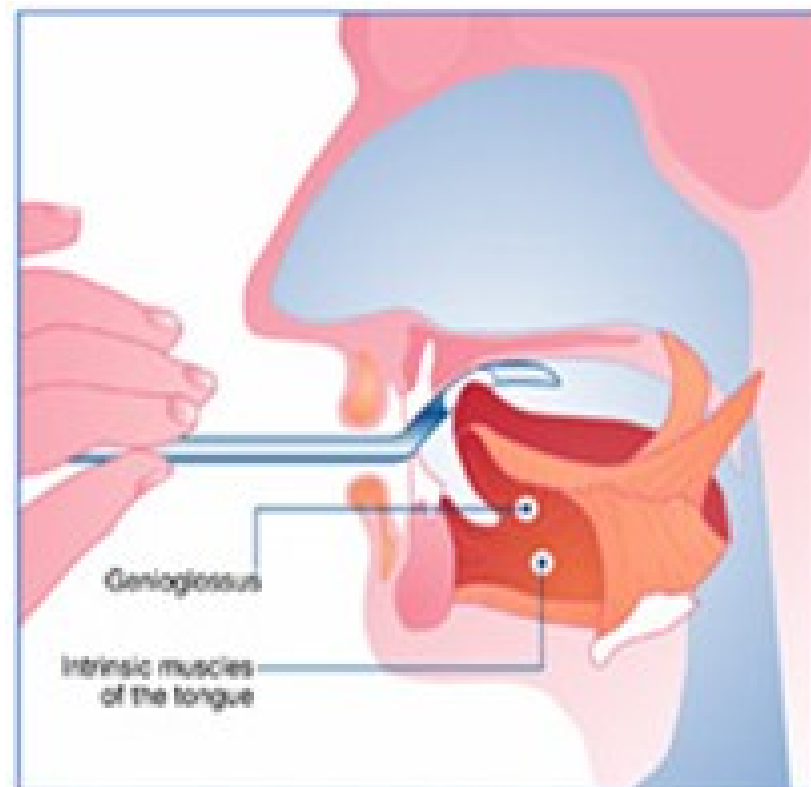
LŽIČKY ORA-LIGHT

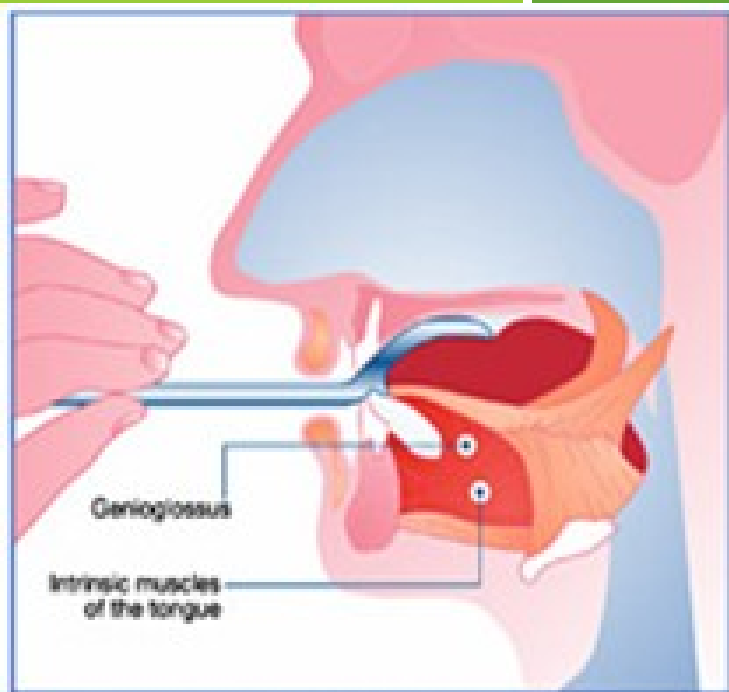

Muscles exercised by Ora-Light Tool 1

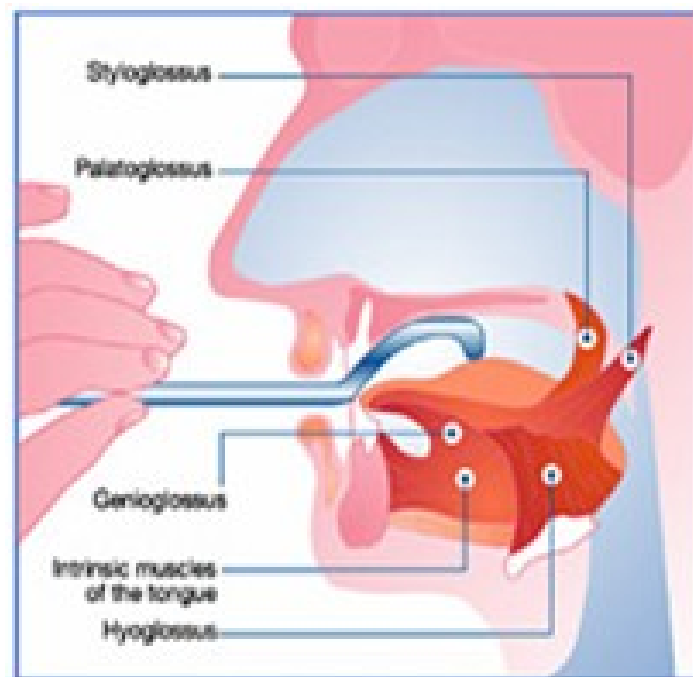

Muscles exercised by Ora-Light Tool 2

Muscles exercised by Ora-Light Tool 3

Muscles exercised by Ora-Light Tool 4

TRUBIČKY PRO NÁCVIK VÝDECHU

LOGOPEDICKÉ VIBRÁTORY

DYSFAGIE

- porucha polykání pevné nebo tekuté potravy
- interdisciplinární přístup
- <http://www.youtube.com/watch?v=pNcV6yAfq-g>
- <http://www.youtube.com/watch?v=Ri8bBhw9msQ>

POJMY SPOJENÉ S DYSFAGIÍ – DIAGNOSTIKOU A TERAPIÍ

- aspirace
- vdechnutí pevné potravy nebo tekutiny do dýchacích cest
- drooling
- neudržení, vypadnutí sousta z dutiny ústní
- reflux
- návrat bolusu zpět do úst

ETIOLOGIE

- specifika dysfagie u dospělých
- neurologická onemocnění
- pooperační stavy
- postižení kraniální nervů a svalů
- CMP, úrazy hlavy, léze
- Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, scleroza multiplex, svalové dystrofie
- nádorová onemocnění – rozsah chirurgické resekce a rekonstrukce

SPECIFIKA DYSFAGIE U DĚTÍ

- mozková obrna
- rozštěpy patra
- genetické syndromy s přidruženými strukturálními a neurologickými poškozeními

SOUSTA

- přípravná fáze
- orální fáze
- faryngeální fáze
- ezofaryngeální fáze

PŘÍPRAVNÁ FÁZE

- senzomotorický proces odkousávání
- žvýkání, promíchání potravy se slinami – vytvoření bolusu
- probíhá vědomě, trvání individuální

PŘÍPRAVNÁ FÁZE

- rty zavřeny
- tváře ve fyziologickém napětí
- spodní čelist vykonává rotační pohyb stejně jako laterální okraje jazyka
- měkké patro se zvedá

ORÁLNÍ FÁZE

- trvá 1 – 1,5 s
- část probíhá vědomě a část nevědomě
- rty jsou zavřeny a tváře výrazně tonizují svalové napětí
- jazyk transportuje vytvořený bolus směrem k zadní části ústní dutiny a k měkkému patru
- měkké patro uzavře průchod z dutiny ústní do nosu
- spouští se polykací reflex – dále probíhá bez vlivu naší vůle

FARYNGEÁLNÍ FÁZE

- není pod volní kontrolou
- trvá zpravidla 1 s
- řízena z prodloužené míchy
- zvedá se hrtan, uzavírá se hrtanovou příklopkou
- zastaví se dýchání
- faryngeální svalstvo dopravuje peristaltickými pohyby sousto do jícnu

EZOFARYNGEÁLNÍ FÁZE

- trvá 4 – 8 vteřin
- reflexní průběh
- tlaková vlna vytvořená peristaltickými pohyby posouvá potravu dále do žaludku
- současně se začíná otevírat epiglottis
- hrtan klesá do původní polohy
- otevírá se dýchací trubice
- fyziologický průběh polykání je uzavřen

- ORL a foniatrické vyšetření
- diferenciální diagnostika – dysartrie, afázie, apraxie

- elektromyografie
- elektromagnetická artikulografie
- endoskopie
- videofluoroskopie
- ultrasonografie
- Dysfagie-bedside test

TERAPEUTICKÉ STRATEGIE

- zlepšení motoriky mluvidel – rtů, spodní čelisti, jazyka..
- zlepšení senzomotorické integrace – různé podněty, stimulace
- polykací manévry

-
- součástí terapeutického plánu – výběr potravy
  - omezení mléčných výrobků – vytváří hleny
  - nevhodné – drobné, tekutina s kousky stravy, tuhá strava

TERAPEUTICKÉ STRATEGIE - SHRNUŤÍ

- aktivní postupy
- procvičování orofaciálního svalstva
- pasivní postupy
- Bobath koncept
- orofaciálně-regulační postup podle Castillo-Moralese
- tepelná, taktilní a chuťová stimulace
- polykací manévry